

**Sentiero storico della Battaglia
di Cassino del maggio 1944**

**Szlak historyczny bitwy
o Monte Cassino, maj 1944**

**The Battle of Monte Cassino
Historical Trail, May 1944**

Fot. Por. Ostrowski/Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie/Osrodek Karta

**POLACY
BOHATEROM
MONTE
CASSINO**

Scarica l'itinerario sul telefonino
Ściągnij trasę na telefon
Use QR code to get trail info

Vedi altro su
Zobacz więcej
Learn more

Koncepcja i realizacja projektu:
zespół Wojskowego Instytutu Wydawniczego

Kierownictwo projektu: Maciej Podczaski

Projekt merytoryczny i teksty: Anna Putkiewicz, Piotr Korczyński

Redakcja: Jacek Żurek

Konsultacja historyczna: prof. nadzw. dr hab. Zbigniew Wawer

Projekt graficzny: Marcin Dmowski, Paweł Kępka, Monika Siemaszko

Korekta: Wydział Opracowania Stylistycznego Wojskowego Instytutu
Wydawniczego oraz January Szustakowski

Tłumaczenia: Anita Kwaterowska, Andrzej Kaliski

Koordinacja realizacji technicznej, logistycznej oraz montażu ścieżki
historycznej: Patryk Czarnowski

Współpraca: Bogusław Mamiński, Antoine Tortolano, Pino Valente

Warszawa, 18 maja 2021 r.

**Szczególne podziękowania składamy
burmistrzowi Cassino dr. Enzo Salera
oraz władzom miasta**

Passante,

sei nel centro di una città che diventò vittima della furia della guerra. Nel marzo del 1944 la tranquilla Cassino, città ai piedi del massiccio, fu rasa al suolo, e in seguito ai bombardamenti tanti suoi cittadini persero la vita. Chi sopravvisse dovette scappare per iniziare la vita da capo, lontano dalla terra natale. La città fu sfregiata per sempre. Scomparvero le antiche strade, le case, le piazze, i giardini. Tanti di quelli che scappavano – si voltarono indietro ancora una volta, per dare un ultimo sguardo alla loro Cassino...

Sentiero storico della Battaglia di Cassino del maggio 1944

La conquista del massiccio di Montecassino fu un compito chiave delle forze degli alleati durante la battaglia di Roma, che a partire dal gennaio 1944 cercavano senza risultato di spezzare qui la Linea Gustav. Durante la lotta morirono circa 200 mila soldati di entrambe le parti. A febbraio del 1944 fu distrutta la perla dell'architettura italiana, un posto sacro – l'abbazia benedettina. Fu rasa al suolo dai bombardamenti degli alleati, seppellendo sotto le sue macerie 250 civili che vi cercavano riparo. Le forze degli alleati dissanguavano inutilmente le proprie truppe e il nemico continuava a dominare il monte. Nella quarta battaglia di Montecassino l'ordine di conquistare il massiccio fu dato al 2° Corpo Polacco.

Il Generale Władysław Anders, il comandante dei polacchi, l'11 maggio 1944 diede al suo esercito il seguente ordine: “Soldati! Mieì cari Fratelli e Figli! È arrivato il momento della battaglia. Abbiamo aspettato a lungo questo momento di rivalsa e di vendetta contro il nostro eterno nemico. Accanto a noi combatteranno le divisioni britanniche, americane, canadesi, neozelandesi, combatteranno i francesi, gli italiani e le divisioni indiane. Il compito che dobbiamo realizzare renderà famoso in tutto il mondo il nome del soldato polacco. In questi momenti i pensieri e i cuori di tutta la nazione saranno con noi, ci sosterranno gli spiriti dei nostri compagni di battaglia caduti. Che il LEONE abiti nei vostri cuori! Soldati! – per l'aggressione dei tedeschi alla POLONIA, per la spartizione della POLONIA con i bolscevichi, per migliaia di città e paesi in macerie, per gli omicidi e per le torture di centinaia di migliaia di nostre sorelle e fratelli, (...) per la miseria e per la disgrazia del nostro Paese, per le nostre sofferenze e la nostra peregrinazione. Con la fede nella giustizia della Provvidenza Divina andiamo avanti con il motto sacro nei nostri cuori: “DIO! ONORE e PATRIA”. Il 18 maggio 1944 sulle macerie del monastero fu issata la bandiera bianca e rossa, fu esposta pure la bandiera britannica, comunicando così alla città e al mondo la fine della lotta. I cittadini della città di Cassino, con l'aiuto dei soldati polacchi, sollevarono la loro città dalle macerie. E la storia comune polacco – italiana unì per sempre entrambe le nazioni in amicizia e in memoria degli eventi.

Vi invitiamo a percorrere il prezioso sentiero storico lungo le tracce dell'Esercito Polacco, che venne dalla prigionia lontana sovietica, a combattere nella terra italiana “per la libertà nostra e vostra”.

Przechodniu,

stoisz w centrum miasta, które stało się ofiarą furii wojny. W marcu 1944 r. roku spokojne Cassino, leżące u stóp masywu, zostało zburzone, a w wyniku nalotów życie straciło wielu jego mieszkańców. Ci, którzy przeżyli, musieli uciekać, by z daleka od swej rodzinnej ziemi zaczynać życie na nowo. Miasto zostało okaleczone już na zawsze. Zniknęły historyczne ulice, domy, place, ogrody. Wielu z uciekających przed śmiercią odwróciło się jeszcze raz, by spojrzeć po raz ostatni na swoje Cassino...

Szlak historyczny bitwy o Monte Cassino, maj 1944

Zdobycie masywu Monte Cassino było w czasie bitwy o Rzym kluczowym zadaniem sił alianckich, które od stycznia 1944 r. bezskutecznie próbowały przełamać w tym miejscu linię Gustawa. Podczas walk zginęło około 200 tys. żołnierzy po obu walczących stronach. To nie jedyne ofiary. W lutym 1944 r. roku przestała istnieć perła architektury włoskiej i miejsce święte – opactwo benedyktynów, które po nalotach alianckich zostało zrównane z ziemią, grzebiąc w swych ruinach 250 cywilów.

Siły alianckie bezskutecznie wykrwawiały swe wojska, wróg zaś nadal panował nad wzgórzem. W czwartej bitwie o Monte Cassino rozkaz zdobycia masywu otrzymał 2 Korpus Polski.

Gen. Władysław Anders, dowódca Polaków, 11 maja 1944 r. wydał rozkaz: „Żołnierze! Kochani moi Bracia i Dzieci! Nadeszła chwila bitwy [...]. Obok nas walczyć będą dywizje brytyjskie, amerykańskie, kanadyjskie, nowozelandzkie, walczyć będą Francuzi, Włosi oraz dywizje hinduskie. W chwilach tych będą z nami myśli i serca całego narodu, podtrzymać nas będą duchy poległych naszych towarzyszy broni. Niech LEW mieszka w Waszych sercach! Żołnierze! – za bandycką napaść Niemców na POLSKĘ, za rozbiór POLSKI wraz z bolszewikami, za tysiące zrujnowanych miast i wsi, za morderstwa i katowanie setek tysięcy naszych sióstr i braci [...], za niedolę i nieszczęście Kraju, za nasze cierpienia i tułaczkę. Z wiarą w sprawiedliwość Opatrzności Boskiej idziemy naprzód ze świętym hasłem w sercach naszych: BÓG! HONOR i OJCZYŻNA”.

18 maja 1944 r. na ruinach klasztoru załopotą polska flaga, wywieszono również flagę brytyjską, obwieszczając miastu i światu koniec zmagania. Mieszkańcy Cassino przy pomocy polskich żołnierzy podnieśli z ruin swoje miasto. A wspólna polsko-włoska historia na zawsze połączyła oba narody w przyjaźni i pamięci o tych wydarzeniach.

Zapraszamy na wyjątkową ścieżkę historyczną śladami Wojska Polskiego, które przyszło z dalekiej, sowieckiej niewoli, aby na włoskiej ziemi walczyć „za wolność naszą i waszą”.

Passer-by,

you are standing here, in the center of the town, which was the victim of the war raving madness. In March 1944, a peaceful town of Cassino lying at the bottom of the massif was ruined. Bombings killed many of its residents. The survivors had to escape to start anew somewhere else, far away from their home. The town was mutilated forever. Its historical streets, houses, squares and gardens disappeared. Many of those escaping death looked back to have the last glance at their beloved Cassino...

The Battle of Monte Cassino Historical Trail, May 1944

Seizing the Monte Cassino massif in the fight for Rome was crucial for the Allied forces, as they had been trying to breach the Gustav Line at this point since January 1944. During fights for Monte Cassino about 200,000 soldiers were killed on both sides. They were not the only victims. In January 1944, the pearl of Italian architecture – a holy place – ceased to exist: the Benedictine Abbey, which after the Allied raids was razed to the ground, burying 250 civilians in its ruins.

The Allied soldiers shed their blood in vain, while the enemy was still ruling the hill. In the fourth battle of Monte Cassino, the Polish II Corps was tasked to conquer the massif.

General Władysław Anders, Commander of the Polish II Corps, on May 11, 1944, ordered: “Soldiers! My dearest Brothers and Children! The time of battle has come. Long have we waited for this moment of retaliation and revenge on our eternal enemy. We will fight shoulder to shoulder with the British, American, Canadian, New Zealand divisions. The French, the Italian, and the Hindu will also fight. Let the LION live in your hearts! Soldiers! – for the criminal attack of Germany on POLAND, for the partition of POLAND with the Bolsheviks, for thousands of ruined cities and villages, for murdering and torturing our sisters and brothers, (...) for the misery and affliction of our Country, for our suffering and exile. With faith in the justice of Divine Providence, we go forward with holy words in our hearts: GOD! HONOR AND FATHERLAND.”

On May 18, 1944, on the abbey ruins a white-and-red flag fluttered, along with the British one, saying to the village and to the world that the fight was over. The villagers of Cassino with the help of Polish soldiers rebuilt their homes from ruins. A common Polish-Italian history forever joined both nations in friendship and memory of these events.

Take a walk along this exceptional historical trail, following the history of Polish soldiers buffeted by the nightmare of war, who came here from a far-away Soviet captivity to fight on the Italian land “for our freedom and yours.”

patronat honorowy
Mariusza Błaszczaka
ministra obrony narodowej

patronat honorowy
Piotra Glińskiego
ministra kultury, dziedzictwa narodowego i sportu

Tożsamość i pamięć to także siła narodu

Narody muszą być silne nie tylko siłą militarną i ekonomiczną, ale także siłą tożsamości i pamięci. W maju 1944 roku na poszarpanych od bomb i pocisków zboczach Monte Cassino polski żołnierz raz jeszcze udowodnił, że jest niezawodny w sojuszach, mężny w bitwie, odważny w ataku, szlachetny i ofiarny. Dzisiejsze Wojsko Polskie wprost odwołuje się do tamtej tradycji. Ale pamięć i szacunek, wdzięczność za krew przelaną to obowiązek każdego świadomego człowieka. Niech ta dobra inicjatywa prowadzi nas szlakiem pamięci, niech uczy i przypomina, skłania do refleksji, do miłowania Ojczyzny. A „ślady dawnych dni” niech pozostaną niezatarte.

Mariusz Błaszczak
minister obrony narodowej
patron honorowy ścieżki historycznej na Monte Cassino

Niech zwycięży prawda i przetrwa pamięć

Polski szlak na Monte Cassino to miejsce wciąż pełne dramatyzmu i mimo upływu czasu wyzwajające w Polakach emocje. Wspinając się zboczem cassińskiej góry rozumiemy pełniej poświęcenie i męstwo polskich żołnierzy. To naturalne muzeum, choć bez eksponatów. Wizyta w tym miejscu wymaga skupienia, ale i wiedzy. Dlatego Polska Fundacja Narodowa uznała za konieczne włączenie się w projekt tworzenia cassińskiej ścieżki historycznej, której narracja prowadzi i pomaga zrozumieć kontekst zdarzeń jakie rozegrały się tu w maju 1944 roku. Zdobycie Monte Cassino to nie tylko fascynująca opowieść, ale także wielka historia. Musimy dzielić się nią z innymi narodami. Nieobecna szerzej prawda o roli i losie Polaków w czasie drugiej wojny światowej ma szansę zwyciężyć, a tym samym uwiecznić i uczcić polskich bohaterów.

dr Marcin Zarzecki
prezes Zarządu Polskiej Fundacji Narodowej

Szlak to opowieść o ludziach niezłomnych

Polska odegrała wyjątkową rolę w historii powszechnej XX wieku. Nasz waleczny naród stał się ofiarą zmagania zbrodniczych systemów totalitarnych. Polska Fundacja Narodowa jest niezwykle dumna, że wspólnie z Wojskowym Instytutem Wydawniczym zrealizowała ścieżkę edukacyjną opisującą czyny bohaterów spod Monte Cassino. To opowieść o niezłomnych ludziach, dzielnych żołnierzach, którzy zawsze wysoko nieśli sztandar Rzeczypospolitej. Monte Cassino, Ankona, Bolonia stały się na wieki symbolem polskiej ofiary złożonej na ołtarzu wolności własnej ojczyzny i szczęścia innych narodów. Krwią żołnierską przelaną na polach Italii potwierdzili wierność hasłu, które widnieje na polskich sztandarach: „Bóg – Honor – Ojczyzna”.

Cześć i chwała bohaterskim żołnierzom 2 Korpusu Polskiego!

Michał Góras
zastępca prezesa Zarządu Polskiej Fundacji Narodowej

To trwały ślad i polski głos

Przybyliśmy tu z Polski dwa lata temu, w 75 rocznicę bitwy, z marzeniem, że na Monte Cassino powinien powstać polski szlak historyczny. Gdy wspinaliśmy się na wzgórze klasztorne, marzenie zamieniało się już w konkretny pomysł, kiedy schodziliśmy – było już projektem. Po wizycie w Polskiej Fundacji Narodowej stało się realnym, konkretnym planem. Dzięki wspaniałym włoskim partnerom – plan mógł się ziścić. Dzięki kompetencjom i zaangażowaniu zespołu Wojskowego Instytutu Wydawniczego, zyskał wartościową i piękną oprawę. Trwały ślad szlachetnych bohaterskich Polaków, którzy z głębi Rosji przybyli tu z korpusem generała Andersa, aby dokonać tego, co dla innych było niemożliwe.

Kolejny krok należy do Was – tych, którzy zdecydują się przejść tę wytyczoną drogę. Musicie iść tak, by czas nie przyćmił pamięci. Jesteśmy to winni każdej kropli krwi przelanej na tym zboczach przez żołnierza polskiego. Polacy zaś są winni to swej ojczyźnie.

Cześć, chwała i wieczna pamięć bohaterom!

Maciej Podczaski
dyrektor Wojskowego Instytutu Wydawniczego

Przechodniu Polska już wie teraz powiedz światu

Dwa lata temu, w maju 2018 roku, nieco zmęczeni stanęliśmy na szczycie Wzgórza 593. Trasę przemierzyliśmy przygotowani, ale i tak w zderzeniu z miejscami, w których rozegrała się ta historia, byliśmy bezradni wobec własnych emocji i obrazów, jakie nachalnie podpowiadała wyobraźnia. Droga Polskich Saperów, skrzyżowana gąsienica czołgu z 4 Pułku Pancernego „Skorpion”, Domek Doktora... Słowa, które uparcie wizualizują się w sceny z tej bitwy, jak w *Marszu 2 Korpusu* Jan Lechonia:

*Nowe kości się kładą na tych, co już leżą,
Prześlągnięta krwią ziemia krwią nasiąka świeżą*

Przed chwilą minęliśmy wycieczkę ze Szkocji. Uczucie żalu, „że oni nie wiedzą”, pojawiło się w tej chwili i niemal natychmiast przerodziło się w konkretną wizję stworzenia nawigacji historycznej, która pomoże uczestnikom wycieczek, biegów, trekkingów świadomie przeżyć obecność na tym – świętym dla Polaków – miejscu. Która skieruje ich uwagę, myśli, a może i modlitwę za tych, którzy tu walczyli i ginęli. Skieruje ich myśli ku Polsce, jej znaczeniu, roli i ofierze w czasie ostatniej światowej wojny. Chodziło jeszcze o to, by przypomnieć o korzeniach tej armii. O sowieckiej agresji na Polskę we wrześniu 1939 roku, tak niechętnie obecnej w powszechnej pamięci, tak skwapliwie pomijanej przez tak zwaną politykę historyczną, uprawianą na trójpolówce międzynarodowej poprawności. I wtedy u stóp pomnika 3 Dywizji Strzelców Karpackich byliśmy już absolutnie zdeterminowani, by działać. Postanowiliśmy nie używać słowa „niemożliwe”, zanim nie spróbujemy. Dlatego, że na Monte Cassino słowo „niemożliwe” nie istnieje. Ale przede wszystkim dlatego, że karpaczczyki z cokołu swego pomnika przemówili do nas po śmierci tak:

ZA WOLNOŚĆ NASZĄ I WASZĄ
MY ŻOŁNIERZE POLSCY
ODDALIŚMY
BOGU – DUCHA
ZIEMI WŁOSKIEJ – CIAŁO
A SERCA – POLSCE

A także dlatego, że żołnierze 5 Kresowej Dywizji Piechoty, upamiętnieni na szczycie Widma krzyżem z żeliwnych przęsł, wciągniętych tam na barkach towarzyszy broni, mówią do nas po śmierci tak:

ŻOŁNIERZE POLSKIEJ 5 KRESOWEJ DYWIZJI PIECHOTY PRZEMOCĄ
Z OJCZYZNY WYZUCI. POPRZEZ WIĘZIENIA, OBOZY, TUNDRY SYBIRU
PUSTYNIE I MORZA – W MARSZU DO POLSKI – STOCZYLI TU
SIEDMIODNIOWY KRWAWEY BÓJ. 503 POLEGŁO. 1531 RANY ODNIOSŁO

Artur Międzyrzecki, lwowianin z urodzenia, żołnierz generała Andersa i poeta, dwa miesiące po bitwie opisze ich w wierszu *Katechizm szturm*:

*Monte Cassino? – Jednemu Zbaraż.
Innym – wołyńskie, lwowskie i pińskie.
Wszystkim – męczeństwo, zemsta i kara*

Nasi włoscy przyjaciele towarzyszą nam taktownie i dyskretnie. Nie wiedzą jeszcze, że odegrają w tym projekcie wielką rolę. Staną się już częścią tej historii. Trudno o słowa, opisujące ich postawę i wyrażające naszą wdzięczność. Bo śpiewać, że „ta ziemia do Polski należy”, jest dużo prościej, niż rzeczywiście dać nam prawo do przekazania własnej, prawdziwej opowieści na swojej ziemi. I być przy nas aż do końca. Włoski przewodnik, człowiek legenda z Cassino i przyjaciel Polaków, zarządza ciszę i odtwarza nam hejnał, który w maju 1944 roku plutonowy Emil Czech, żołnierz z libijskiego Tobruku, odegrał wśród gruzów. Teraz, na ten dźwięk nasza zwarta dotąd grupa nagle rozpierzcha się na boki. Odwracamy od siebie głowy, patrząc na położone w dolinie senne Cassino, które, starte wtedy w proch, doświadczyło wszelkich okrucieństw wojny. Gdzieniedzie wśród skał wzrok dostrzega nikłą czerwoną plamkę – to maki. Każdy chce przeżyć tę chwilę sam, ukryć wzruszenie. Wszyscy jednak później podzielimy się wspólną refleksją, pozbawioną choćby cienia czułościowości – Oni tu są. Towarzyszy nam dojmujące poczucie obecności. Jak w słynnym wojennym wierszu, schodzimy ze szczytu przekonani, że my przemijamy – ale oni się nie zestarzeją, czas ich nie osłabi, pozostaną młodzi i wieczni, padający od kul, w nieoczywistości człowieczego losu, poza ludzkim sądem. To my przychodzimy, odchodzimy. A oni znów czekają świtu, spokojni, obcy już ze śmiercią. Porucznik Ludomir Białecki co dzień od nowa wybiera tu swój los i wraz z załogą swego shermana sunie do celu nieśmiertelności. Wprost na potrójną minę pułapkę, przez którą spłoną żywcem. Wystarczy się zatrzymać, by ujrzeć naszych, przywartych przed ostatnim atakiem do wykuszów wypalonych, potrzaskanych i rzeczywiście spływających krwią skał. Oni tu są. Podnoszący się do walki, czołgający się, opatrujący rannych, ofiarni, spisujący ostatnie słowa, czyniący znak krzyża przed ostatnim szturmem, a czasem z ulgą odchodzący. Oni tu są. Dlatego, zanim dokona się wyboru tej trasy, trzeba sobie uświadomić, że wchodzi się na „campo santo”. Gdzie rozstrzygały się sprawy ostateczne między życiem a śmiercią. W miejsce, gdzie człowiek wypowiedział umowę Stwórcy. I zstąpił za życia w swoje ziemskie Inferno.

Po bitwie, wyczerpany do granic ludzkich możliwości, wśród opadającego dymu, schodzi patrol noszowych. Wśród nich siedemnastolatek, zmarły niedawno pułkownik Antoni Łapiński. Rozdzielony z rodziną podczas pierwszej wywózki w 1940 roku, wyszedł z łagru i opuścił Rosję z „armią Andersa”. Mijają grupę wracających do bazy osmalonych żołnierzy. Młody chłopak już z daleka zauważył wyróżniającą się sylwetkę dowódcy. Wysoki, postawny, przypomina mu starszego brata, którego po raz ostatni widział cztery lata temu. Mimo zaprawienia wojną, wspomnienie domu rodzinnego powoduje bolesne ukłucie w sercu. Kiedy dwie grupy zrównują się, mężczyźni spotykają się wzrokiem. Noszowy Łapiński przystaje nagle i przez ściśnięte gardło zdoła wykrztusić jedynie: – Bracie mój... Nigdy nie zapomnę tej historii.

* * *

Znakomite ukształtowanie terenu zachęca do tego, by wybrać tę trasę na trekking, ale warto zawalczyć, postarać się, by przejście tym szlakiem stało się czymś więcej niż rekreacyjnym czy sportowym wyzwaniem. Dzięki oznaczonej ścieżce może stać się wartościowym, kształtującym nas doświadczeniem. Prawdziwą drogą. Ale nade wszystko – spotkaniem. Właśnie ten cel przyświecał nam po pamiętnej podróży. Profesjonalny zespół Wojskowego Instytutu Wydawniczego włożył w realizację projektu nie tylko talent, wiedzę, kompetencje, ale także energię, serce, czas oraz przekonanie, że takiej szansy nie wolno zmarnować. Bo jeśli nie my – to kto? Jeśli nie Im – to komu? Z pomocą mecenasa projektu, Polskiej Fundacji Narodowej, tablice mogły zostać zaprojektowane i zrealizowane na wysokim poziomie, w trzech językach. To przecież wizytówka Polski. Patronat ministra obrony narodowej Mariusza Błaszczaka związał to dzieło z tradycją Wojska Polskiego.

Wszystkim – dziękujemy!

To jeszcze nie koniec historii. W Cassino powstaje Memoriał gen. Władysława Andersa i żołnierzy 2 Korpusu Polskiego. Stanie on u zbiegu ulic Via Dante i Via Gabriele D’Annunzio w centrum miasta. Ta polsko-włoska inicjatywa, narodziła się z miłości do sportu i skupiona jest wokół „Biegu na Monte Cassino”.

Anna Putkiewicz,
Wojskowy Instytut Wydawniczy

01

Sentiero storico della Battaglia di Cassino del maggio 1944

Szlak historyczny bitwy o Monte Cassino, maj 1944

The Battle of Monte Cassino Historical Trail, May 1944

POLACY
BOHATEROM
MONTE
CASSINO

14

Generał Władysław Anders

I T

Militare, politico, generale di corpo d'armata dell'Esercito Polacco (1892-1970). Prese parte alla Prima Guerra Mondiale e alla guerra sovietico-polacca del 1920. Dopo lo scoppio della Seconda guerra mondiale il 1° settembre 1939 partecipò al combattimento contro i tedeschi e contro i sovietici. Caduto in prigionia sovietica, fu torturato. Dopo l'invasione tedesca in Unione Sovietica e la stipula del patto Sikorski – Majski, fu liberato dalla prigione. Dall'agosto del 1941, insieme a migliaia di polacchi incarcerati nei lager organizzò le Forze Armate Polacche in URSS. Dal marzo all'agosto del 1942, nell'ambito di due evacuazioni portò via da quella "terra disumana" oltre 116 mila militari e civili. Nel dicembre del 1943 il 2° Corpo Polacco partì per il fronte italiano dove - comandato dal generale Anders - come componente dell'8° Armata britannica, combatteva tra l'altro alle battaglie di Cassino, di Ancona e di Bologna. Dopo la guerra, privato della cittadinanza polacca dal regime comunista, non poté tornare in patria. Uno dei leader dell'emigrazione polacca per l'indipendenza. Divenne una leggenda e un simbolo dell'onore e del coraggio polacco. Morì a Londra e fu sepolto al cimitero militare polacco di Montecassino.

P L

Żołnierz, polityk, generał broni Wojska Polskiego (1892–1970). Uczestnik I wojny światowej oraz wojny polsko-bolszewickiej 1920 r. Po wybuchu II wojny światowej 1 września 1939 r. uczestniczył w walkach z Niemcami i Sowietami. Wzięty do sowieckiej niewoli, gdzie był torturowany. Po napaści niemieckiej na Związek Sowiecki i podpisaniu układu Sikorski-Majski został zwolniony. Od sierpnia 1941 r. z tysięcy Polaków uwięzionych w sowieckich łagrach organizował Polskie Siły Zbrojne w ZSRR. Od marca do sierpnia 1942 r. wyprowadził z „niehumanicznej ziemi” ponad 116 tys. żołnierzy oraz cywilów. W grudniu 1943 r. 2 Korpus Polski wyruszył na front włoski, gdzie – pod dowództwem gen. Andersa – w składzie brytyjskiej 8 Armii uczestniczył m.in. w bitwach o Monte Cassino, Ankonę i Bolonię. Po wojnie, pozbawiony przez komunistyczne władze polskiego obywatelstwa, Generał nie mógł powrócić do ojczyzny. Jeden z przywódców polskiej emigracji niepodległościowej. Stał się legendą i symbolem polskiego honoru i męstwa. Zmarł w Londynie. Spoczywa na cmentarzu polskim na Monte Cassino.

E N

A soldier, a politician, a lieutenant general of the Polish Army (1892–1970). A participant of WWI and the 1920 Polish-Bolshevik War. Upon the outbreak of WWII on September 1, 1939, he participated in the fights with the Germans and Soviets. Taken captive by the Soviets, he was tortured. After the German attack on the Soviet Union and after the Sikorski-Majski Agreement had been signed, he was released. As of August 1941, in the Soviet Union, he formed the Polish Armed Forces with thousands Poles formerly imprisoned in gulags. From March to August 1942, he led over 116,000 soldiers and civilians out of the "inhuman land." In December 1943, the Polish II Corps commanded by General Anders started off to the Italian front, where as part of the British 8th Army fought i.e. in the battles of Monte Cassino, Ancona and Bologna. After the war, Anders was Acting Commander-in-Chief of the Polish Armed Forces. After the end of World War II, he was deprived of Polish citizenship by Communist authorities, and was not allowed to come home to Poland. He was one of the leaders of Polish independence immigration, and became a legend and a symbol for Polish honor and valor. He died in London, and was buried at the Polish Military Cemetery at Monte Cassino.

02

Sentiero storico della Battaglia di Cassino del maggio 1944

Szlak historyczny bitwy o Monte Cassino, maj 1944

The Battle of Monte Cassino Historical Trail, May 1944

POLACY
BOHATEROM
MONTE
CASSINO

16

Fiume Rapido

Rzeka Rapido

The Rapido River

I T

L'attraversamento del fiume Rapido comportò inevitabilmente tante vittime tra le forze degli alleati perché era un punto nevralgico, dal quale dipendeva l'attacco ai colli controllati dalle truppe tedesche. Il nemico si difendeva accanitamente e cercava di rompere gli argini per allagare la valle e rendere impossibile il passaggio dei mezzi corazzati, soprattutto ai carri armati. Qui inizia il vero percorso di combattimento. Frammenti di roccia rotti dai mortai, buchi prodotti dalle bombe e fumo fitto causato dal fuoco continuo rendevano la missione di conquista del colle quasi impossibile.

P L

Sforsowanie rzeki Rapido pochłonęło wśród sił alianckich wiele ofiar. Był to jednak kluczowy cel, od którego zależało poprowadzenie natarcia na umocnione przez wojska niemieckie wzgórze. Nieprzyjaciel bronił się tu zaciekle i próbował nawet przerwać brzeg rzeki, tak by spowodować zalanie doliny i uniemożliwić ruch wojsk oraz przejazd wozów bojowych, przede wszystkim czołgów. Tu zaczyna się właściwy szlak bojowy. Porozrywane moździerzami odłamki skał, leje po bombardowaniach i gęsty dym niemal nieustannego ostrzału czyniły misję opanowania wzgórze niemal niemożliwą.

E N

Forcing the Rapido River cost the Allied forces many lives. Its success was however crucial for the next attack on the hills fortified by German troops. The enemy forces would defend themselves obstinately, and even made an attempt to destroy the bank of the Rapido to flood the valley and prevent the deployment of troops and the crossing of combat vehicles, mostly tanks. Here is where the right combat trail starts. Flying fragments of rocks torn by mortars, bomb-craters and heavy smoke from almost continuous shelling made the mission of hill seizure almost impossible.

17

03

Sentiero storico della Battaglia di Cassino del maggio 1944

Szlak historyczny bitwy o Monte Cassino, maj 1944

The Battle of Monte Cassino Historical Trail, May 1944

POLACY
BOHATEROM
MONTE
CASSINO

18

Pplk Stanisław Gliński (z lewej), dowódca 4 Pułku Pancernego „Skorpion”. Maj 1944. Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Le posizioni di partenza degli alleati

Pozycje wyjściowe aliantów

Attack Positions of Allies

IT

Da questo punto si possono vedere le cime delle montagne dove era dislocato il 2° Corpo d'Armata Polacco. Guardando ad Est, verso l'altra sponda del Fiume Rapido, alzate lo sguardo e trovate lo spazio tra gli alberi per identificare il M.te Aquilone con le Pale Eoliche sulla cima, poco più in basso, nascosto dietro, c'è il paesino di Acquafondata. E' in quella zona che vi era il quartier generale della 5° Divisione Kresowa polacca. Da quella montagna scende il Vallone dell'Inferno, l'unico sentiero che permetteva di attraversare la Valle del Rapido senza essere osservati e raggiungere la Cavendish Road. Spostando lo sguardo a destra si scorge un'altra montagna molto alta, il M.te Sammucro dove dai paesini di San Pietro Infine e San Vittore partiva la 3° Divisione Carpatia.

PL

Ztego miejsca można zobaczyć górskie szczyty, na których stacjonował 2 Korpus Polski. Patrząc na wschód – w kierunku drugiego brzegu rzeki Rapido, widzimy przerwę między drzewami, dzięki której można zauważyć Monte Aquilone z wiatrakami na szczycie. Nieco niżej, ukryte z tyłu, leży miasteczko Acquafondata. To w tamtej okolicy znajdowała się kwatera główna polskiej 5 Kresowej Dywizji Piechoty. Z góry schodzi Vallone dell'Inferno, jedyna ścieżka, która umożliwiała przejście przez dolinę rzeki Rapido niezauważonym i dotarcie do Cavendish Road. Spoglądając w prawo, można dostrzec bardzo wysoką górę. To Monte Sammucro, stamtąd, z miejscowości San Pietro Infine i San Vittore, wyruszyła 3 Dywizja Strzelców Karpackich.

EN

From here, you can see tops of the mountains where the Polish II Corps was stationed. To the east, towards the second bank of the Rapido River, looking up you see the space between the trees through which Monte Aquilone with the windmills on top can be seen. A little down from it, hidden behind, lies the town of Acquafondata, near which the headquarters of the 5th Kresowa Infantry Division used to be located. Down this mountain goes Vallone dell'Inferno, the only path which allowed troops to cross the valley of the Rapido River unnoticed in order to get to Cavendish Road. Looking right, you can see a very high mountain of Monte Sammucro, where from the villages of San Pietro Infine and San Vittore – the 3rd Carpathian Rifle Division started off.

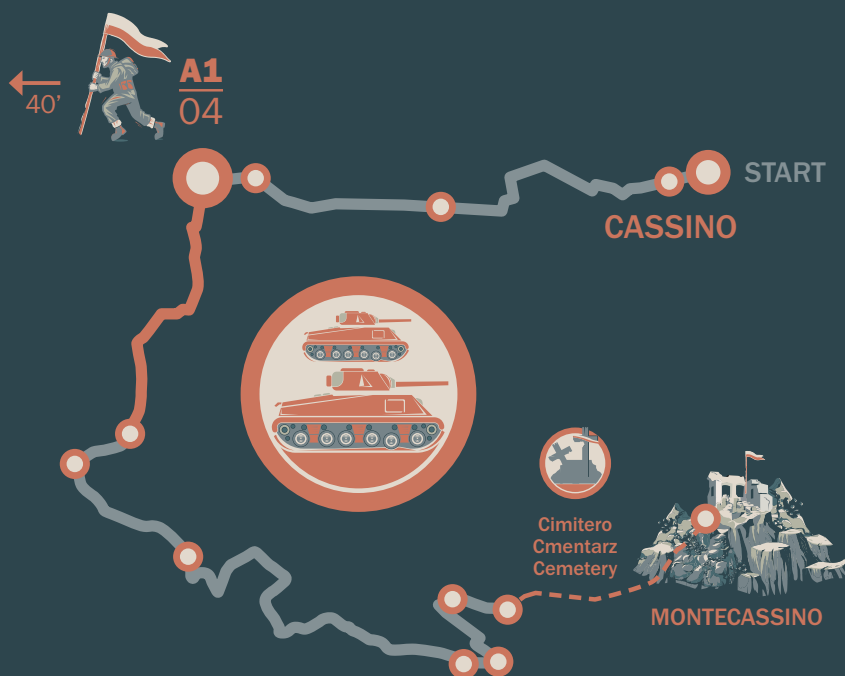

04

Sentiero storico della Battaglia di Cassino del maggio 1944

Szlak historyczny bitwy o Monte Cassino, maj 1944

The Battle of Monte Cassino Historical Trail, May 1944

**POLACY
BOHATEROM
MONTE
CASSINO**

20

Sherman por. Edwarda Budzianowskiego zmierza w kierunku Gardzieli. Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Da qui vennero i carri armati

Stąd przyszły czołgi

Tanks Came From Here

I T

Questo è il ponte che segnava la linea di confine tra le due divisioni polacche di fanteria che attraversavano la Valle del Rapido. Muovendosi in questo versante Sud del ponte, vi era la 3° Divisione Carpatia, il cui obiettivo primario era la conquista della Quota 593, chiamata Monte Calvario. Mentre la 5° Divisione Kresowa, si muoveva su tutta la fascia a Nord di questo ponte fino a Monte Castellone, dovendo conquistare la Quota 575 e Colle Sant'Angelo. Da questo punto in avanti attraversarono il fiume anche i carri armati degli squadroni del 4° Reggimento Corazzato "Skorpion" per andare in supporto ai soldati che si posizionavano in alto sulle colline prima dell'attacco nella notte tra l'11 e il 12 maggio del 1944.

P L

Oto most wyznaczający linię graniczną między dwiema polskimi dywizjami piechoty, które przekraczały dolinę rzeki Rapido. Od południa nacierała 3 Dywizja Strzelców Karpackich, której głównym celem było zdobycie Wzgórza 593, nazywanego Górą Ofiarną. W tym samym czasie 5 Kresowa Dywizja Piechoty szła od północy, pasem ziemi sięgającym aż do Góry Castellone, z zadaniem opanowania Wzgórza 575 oraz Wzgórza Sant'Angelo. Z tego kierunku rzekę forsowały również czołgi 4 Pułku Pancernego „Skorpion”, by wesprzeć żołnierzy zajmujących pozycję w górnych pasmach wzgórz, przed natarciem w nocy z 11 na 12 maja 1944 r.

E N

Here is the bridge that marks a border line between two Polish infantry divisions, which would cross the Rapido River valley. From the south, the 3rd Carpathian Rifle Division was attacking, and the goal was to seize Hill 593, called the Sacrificial Mountain. At the same time, the 5th Kresy Infantry Division was coming up from the north along the strip reaching as far as Castellone Mountains with the task of seizing Hill 575 and Sant Angelo Hill. From there, the river was forced also by the tanks of the 4th "Skorpion" Panzer Regiment to support soldiers occupying the upper strips of the hills, before the attack on the night of May 11/12, 1944.

05

Sentiero storico della Battaglia di Cassino del maggio 1944

Szlak historyczny bitwy o Monte Cassino, maj 1944

The Battle of Monte Cassino Historical Trail, May 1944

POLACY
BOHATEROM
MONTE
CASSINO

22

La Casa Sanitaria

Dom Sanitarny

Advanced Dressing Station

I T

La casa in pietra della famiglia Nardone nelle mappe degli alleati veniva chiamata la Casa Sanitaria. A partire dal febbraio del 1944 serviva ai medici e ai feriti della 34° Divisione Fanteria "Red Bull", e a partire dall'aprile fu a disposizione della 5° Divisione Fanteria Kresowa e del 4° Reggimento Corazzato "Skorpion" del 2° Corpo Polacco. Tra queste pareti in pietra, sopra le quali sventolava la bandiera della Croce Rossa, furono salvate le vite di centinaia di soldati. Con gli infermieri lavoravano anche i cappellani che li aiutavano a medicare i feriti, confessavano i moribondi, scrivevano gli ultimi messaggi ai parenti: "Salutali e digli che muoio per la Polonia riconciliato con Dio". Gli infermieri e i cappellani erano spesso in prima linea esposti al fuoco, trasportando i feriti, seppellendo i morti sotto le pietre e segnando i luoghi di sepoltura. Tanti furono uccisi insieme ai soldati.

P L

Kamienny dom rodziny Nardone na alianckich mapach sztabowych nazwany Domem Sanitarnym. Od lutego 1944 r. służył medykom i rannym amerykańskiej 34 Dywizji Piechoty „Red Bull”, a od kwietnia 5 Kresowej Dywizji Piechoty i 4 Pułkowi Pancernemu „Skorpion” z 2 Korpusu Polskiego. W tych kamiennych ścianach, nad którymi powiewała flaga Czerwonego Krzyża, uratowano życie setek żołnierzy. Wśród sanitariuszy służyli również kapelani, którzy opatrywali rannych, spowiadali konających, zapisywali ostatnie przesłanie do bliskich: „Pozdrów ich i powiedz, że umieram za Polskę pojednany z Bogiem”. Sanitariusze i kapelani byli często na pierwszej linii ognia, transportując rannych, grzebiąc poległych pod kamieniami i oznaczając miejsca pochówku. Wielu zginęło razem z żołnierzami.

E N

The Nardone family house made of stone was marked on the Allied staff maps as Advanced Dressing Station. From February 1944, the dressing station served the medics and the wounded of the American 34th "Red Bull" Infantry Division, and from April - of the Polish 5th Kresy Infantry Division and the 4th "Skorpion" Panzer Regiment of the Polish II Corps. Inside these stone walls, atop of which the Red Cross flag was fluttering, hundreds of soldiers' lives were saved. Among the medics there were also chaplains who were dressing soldiers' wounds, hearing their confessions and sending last messages to their families and friends: "Say hello to them, and say I'm dying here for Poland, reconciled with God." The medics and chaplains often stayed on the line of fire, transporting the wounded, burying the fallen under the rocks, and marking their graves. Many of them were killed along with soldiers.

06

Sentiero storico della Battaglia di Cassino del maggio 1944

Szlak historyczny bitwy o Monte Cassino, maj 1944

The Battle of Monte Cassino Historical Trail, May 1944

POLACY
BOHATEROM
MONTE
CASSINO

24

La Strada degli Sminatori Polacchi Droga Polskich Saperów Polish Sappers Road

I T

Agli sminatori polacchi fu dato un compito irrealizzabile – dovevano ampliare un sentiero locale stretto, sui versanti orientali del monte, utilizzato finora solo da muli da soma - in modo che potessero passare i mezzi pesanti per sorprendere il nemico. Gli sminatori lavoravano con perseveranza e riuscirono ad allargare tutto il tratto, lungo oltre un chilometro e mezzo, usando solo i picconi. Riempirono i crateri enormi prodotti dalle bombe tedesche con mille sacchi di macerie. Vedendo la situazione dei feriti si preoccuparono di scavare delle nicchie speciali nelle rocce. Gli fu dato un compito impossibile, loro però non lo intesero e riuscirono a realizzarlo. A causa di un grande numero di vittime tra i membri della formazione, la strada denominata Cavendish Road, fu chiamata “La Strada degli Sminatori polacchi”. Gloria agli Eroi!

P L

Polskim saperom postawiono zadanie niewykonalne – mieli wąską lokalną ścieżkę na wschodnich stokach masywu, użytowaną jedynie przez juczne muły, przebudować tak, by mógł nią przejechać ciężki sprzęt i w ten sposób zaskoczyć nieprzyjaciela. Saperzy pracowali wytrwale i posługując się tylko kilofami, zdołali poszerzyć niemal cały półtorakilometrowy odcinek. Wielkie leje po niemieckich bombach dzień przed bitwą uzupełnili tysiącem worków gruzu. Widząc sytuację rannych, zadbali o wykucie dla nich specjalnych nisz w skałach. Saperom postawiono zadanie niemożliwe – oni jednak tego nie wiedzieli i je wykonali. Ze względu na wielką liczbę ofiar wśród tej formacji drogę zwaną Cavendish Road przemianowano na Drogę Polskich Saperów. Chwała bohaterom!

E N

Polish sappers were tasked with an impossible mission: they were to modify a narrow local path, located on the eastern mountainside and used only by pack mules, so that heavy military equipment could pass through it and take the enemy by surprise. Polish sappers worked hard, and successfully broadened the 1.5-km-long section of the path just using only their hands and pickaxes. A day before the battle, they filled craters made by German bombs with thousands of bags of stone rubble. Also, they remembered to cut special niches in the rock for the wounded soldiers. They were given an impossible task, and because they didn't know it was impossible – they simply did it. Due to a great number of victims in this formation, Cavendish Road was renamed “The Polish Sappers Road.” Glory to the heroes!

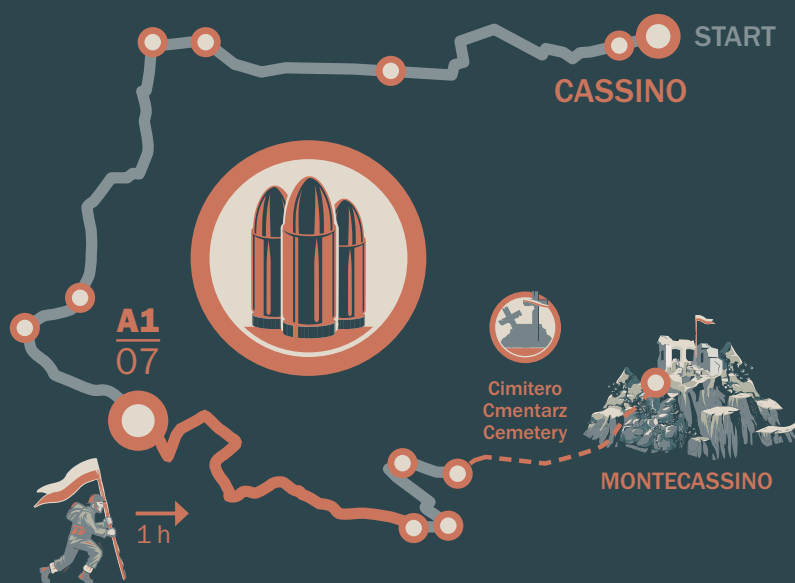

07

Sentiero storico della Battaglia di Cassino del maggio 1944

Szlak historyczny bitwy o Monte Cassino, maj 1944

The Battle of Monte Cassino Historical Trail, May 1944

POLACY
BOHATEROM
MONTE
CASSINO

26

Il deposito di munizioni

Skład amunicji

Ammunition Dump

I T

Fino al 19 maggio del 1944 in questo posto si trovava un deposito di munizioni, scavato nella roccia dagli sminatori polacchi. Alle ore 16 del giorno in cui sopra le macerie del monastero sventolavano già le bandiere polacca e britannica, l'artiglieria tedesca iniziò a sparare verso quest'area. Alcuni proiettili colpirono il deposito delle munizioni per mortai. L'esplosione fu talmente forte che spazzò via tutto nel raggio di 40 metri. All'inizio fu stabilito che erano morti 19 sminatori polacchi. Però uno di loro – Antoni Nocny – sopravvisse. Il violento spostamento d'aria lo buttò sulle postazioni vicine dei mortai britannici. Lì lo trovarono gli inglesi. Quando riprese la conoscenza si capì che aveva perso la memoria e la parola. Il fatto che fosse un polacco fu scoperto solo in ospedale in Inghilterra quando Nocny guarì.

P L

Do 19 maja 1944 r. znajdował się tutaj skład amunicji moździerzowej, wykuty w skale przez polskich saperów. Tego dnia o godzinie 16.00, kiedy nad ruinami klasztoru powiewały już flagi polska i brytyjska, niemiecka artyleria rozpoczęła ostrzał tego rejonu. Kilka pocisków trafiło w skład amunicji. Siła eksplozji była tak potężna, że zmiotła wszystko w promieniu 40 metrów. Pierwotnie ustalono, że zginęło 19 polskich saperów. Jednakże jeden z nich – Antoni Nocny – ocalał. Fala uderzeniowa wyrzuciła go na pobliskie stanowiska brytyjskich moździerzy. Tam odnaleźli go Anglicy. Gdy odzyskał przytomność, okazało się, że stracił pamięć i mowę, uznano go więc za brytyjskiego żołnierza. To że jest Polakiem, wyszło na jaw dopiero w szpitalu w Anglii, gdzie Nocny wrócił do zdrowia.

E N

Here, until May 19, 1944, cut in the rock by Polish sappers was a mortar ammunition dump. At 4:00 p.m. on the day when Polish and British flags were already fluttering over the abbey ruins, German artillery started shelling this region. Several shells hit the ammunition dump. The explosion was so powerful that it wiped out everything within the radius of 40 meters. Originally, 19 Polish sappers were thought to have been killed in the blast. However one of them – Antoni Nocny – survived: the blow threw him away onto the nearby British mortar posts. That's where the English soldiers found him. After he regained consciousness, it turned out he suffered from memory and speech loss, so he was taken for a British soldier. The fact he was actually Polish was revealed only after Nocny recovered in a hospital in England.

08

Sentiero storico della Battaglia di Cassino del maggio 1944

Szlak historyczny bitwy o Monte Cassino, maj 1944

The Battle of Monte Cassino Historical Trail, May 1944

POLACY
BOHATEROM
MONTE
CASSINO

28

Czołg M4 Sherman ppor. Jana Szablowskiego z 4 Pułku Pancernego „Skorpion”. Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

La Gola Gardziel Ravine

I T

Con questo nome gli alleati battezzarono una strettoia lunga quasi un chilometro, tra i monti Testa di Serpente e il Fantasma, che usciva direttamente a Masseria Albaneta, una delle postazioni tedesche più potenti. All'attacco contro la Masseria Albaneta fu mandato il 3° squadrone del Reggimento Corazzato "Skorpion". Per i carri armati le manovre in montagna costituivano un problema grande. All'alba del 12 maggio 1944, durante il tentativo di uscita del 40 plotone del sottotenente Ludomir Bialecki dalla Gola, avvenne una tragedia. Lo Sherman del sottotenente Bialecki di nome "Sułtan" camminò sulle mine anticarro. Le munizioni del carro armato esplosero. Il carro armato fu distrutto e l'equipaggio morì con un'agonia terribile. Il relitto del carro armato divenne il monumento al 40 Reggimento Corazzato "Skorpion". Il monumento fu inaugurato il 18 maggio 1946.

P L

Tym mianem alianci ochrzczili długi na około kilometr wąski przesmyk między wzgórzami Głowa Węża i Widmo, wychodzący wprost na Mass Albanetę, która była jedną z najpotężniejszych niemieckich redut. Do natarcia na nią został skierowany 3 szwadron 4 Pułku Pancernego „Skorpion”. Dla czołgów działania w górach były dużym problemem. Nad ranem 12 maja 1944 r. podczas próby wyjścia IV plutonu ppor. Ludomira Bialeckiego z Gardzieli doszło do tragedii. Sherman ppor. Bialeckiego, o nazwie „Sułtan”, najechał na miny przeciwpancerne. Nastąpiła eksplozja połączona z wybuchem amunicji czołgowej. Wóz został zniszczony, a załoga zginęła w straszliwych męczarniach. Ze szczątków czołgu zbudowano pomnik 4 Pułku Pancernego „Skorpion”. Odsłonięcie nastąpiło 18 maja 1946 r.

E N

Ravine was the name the Allies gave to the about kilometer-long narrow isthmus located between the Snail Head and Phantom hills, going straight onto Mass Albaneta, which was one of the mightiest German redoubts. The attack on Mass Albaneta was to be conducted by the 3rd Squadron of the 4th "Skorpion" Panzer Regiment. It was a huge problem for the tanks to operate in the mountains. On the morning of May 12, 1944, when the 4th Platoon commanded by the 2nd Lieutenant Ludomir Bialecki attempted to leave the Ravine, a tragedy happened: the Sherman tank (called "Sułtan") operated by 2nd Lieutenant Bialecki ran onto anti-tank mines. Tank ammunition exploded. The tank was destroyed and the crew died a terrible death. On May 18, 1946, a statue made of the "Sułtan" tank wreck was unveiled in memory of the 4th "Skorpion" Panzer Regiment.

09

Sentiero storico della Battaglia di Cassino del maggio 1944

Szlak historyczny bitwy o Monte Cassino, maj 1944

The Battle of Monte Cassino Historical Trail, May 1944

POLACY
BOHATEROM
MONTE
CASSINO

30

Il Fantasma, Quota 575

Widmo i Wzgórze 575

Phantom, Hill 575

I T

Quando i soldati americani si trovarono per la prima volta in questa zona, le colline erano coperte da fitta nebbia, per cui il contorno della prima collina fu chiamato il Fantasma, e questo fu il preludio dell'orrore. Dietro il Fantasma era localizzato il Colle Sant'Angelo, successivamente soprannominato il Colle dell'Angelo della Morte. I tedeschi ci costruirono un sistema di bunker attraverso i quali massacravano le truppe degli alleati. Il 12 maggio 1944 la 5° Divisione Fanteria Kresowa del generale Nikodem Sulik iniziò l'attacco. I Kresowiaki conquistarono parzialmente il Fantasma, però l'attacco a Sant'Angelo non andò a buon fine. Nel secondo attacco avvenuto la notte tra il 16 e il 17 maggio 1944 il Fantasma fu conquistato. Quando nel monastero sventolava già la bandiera bianca e rossa, la battaglia di Sant'Angelo era ancora in corso. La collina fu conquistata dal commando del maggiore Smrokowski e l'indomani le truppe della 5° Divisione Fanteria Kresowa conquistarono la quota 575. Nel giugno del 1944 a quota 575 fu costruito il monumento alla 5° Divisione Fanteria Kresowa.

P L

Kiedy w rejonie tych wzgórz po raz pierwszy znaleźli się amerykańscy żołnierze, spowijały je gęste mgły. Zarys najbliższego nazwali w związku z tym Widmem i takie było preludium horroru. Za Widmem stało Colle San Angelo, które przechrzczono na Wzgórze Anioła Śmierci. Niemcy wybudowali tam system bunkrów, z których masakrowali alianckie oddziały. 12 maja 1944 r. do natarcia ruszyła 5 Kresowa Dywizja Piechoty gen. bryg. Nikodema Sulika. Kresowiacy częściowo opanowali Widmo, ale atak na San Angelo nie powiódł się. W drugim natarciu w nocy z 16 na 17 maja 1944 r. Widmo udało się opanować. Kiedy na klasztorze powiewała już biało-czerwona flaga, o San Angelo wciąż trwała walka. Wzgórze zdobyli 18 maja komandosi mjr. Władysława Smrokowskiego, a następnego dnia oddziały 5 KDP opanowały Wzgórze 575. W czerwcu 1944 r. na Wzgórze 575 stanął pomnik 5 Kresowej Dywizji Piechoty.

E N

When American soldiers first came to the region, the hills were shrouded in dense mist. They called the nearest hill "Phantom" for its silhouette. Such was the prelude to horror. Behind Phantom, there was Colle San Angelo, soon renamed as the Angel of Death Hill. The Germans built a system of bunkers there, from which they would massacre the Allied troops. On May 12, 1944, the 5th Kresy Infantry Division (5 KID) commanded by Major General Nikodem Sulik attacked Phantom and partially seized it; the attack on San Angelo was however unsuccessful. In their second attack on the night of May 16/17, 1944, Phantom was conquered. While the white-and-red flag was already fluttering over the abbey, the battle for San Angelo was still ongoing. The commandos of Major Władysław Smrokowski occupied the hill on May 18, and the next day, the 5 KID seized Hill 575. In June 1944, a statue of the 5th Kresowa Infantry Division was erected on Hill 575.

10

Sentiero storico della Battaglia di Cassino del maggio 1944

Szlak historyczny bitwy o Monte Cassino, maj 1944

The Battle of Monte Cassino Historical Trail, May 1944

32

La Casa del Dottore

Domek Doktora

Doctor's House

I T

Era un edificio in pietra sulla linea d'attacco al monte dell'abbazia. Costituiva un posto di medicazione dei soldati della 3° Divisione Fucilieri dei Carpazi, nonché la sede del comando. Da qui una staffetta di barelle portava i feriti alle retrovie. I feriti venivano medicati dai medici e dagli infermieri che rischiavano la loro vita, lavoravano senza respiro, sotto una pioggia di pallottole. Il paesaggio di oggi non ricorda in nessun modo il campo di battaglia con i corpi dei caduti e con i lamenti dei feriti. La casetta che fu testimone muto dell'orrore della guerra, fu distrutta. Dopo la fine delle lotte i soldati del 2° Corpo Polacco la ricostruirono e la restituirono ai proprietari.

P L

Kamienny budynek na linii natarcia na wzgórzu klasztorne. Stanowił punkt opatrunkowy żołnierzy 3 Dywizji Strzelców Karpackich oraz siedzibę dowództwa. Stąd sztafeta noszy transportowała rannych na tyły. Z narażeniem życia, bez wytchnienia, pod gradem kul lekarze i sanitariusze wojskowi opatrywali rannych. Dzisiejszy krajobraz w niczym nie przypomina wypalonego pola bitwy z ciałami poległych i rozlegającym się jękiem rannych. Domek, który był niemym świadkiem potworności wojny, uległ zniszczeniu. Gdy walki ustały, żołnierze 2 Korpusu Polskiego odbudowali go i przekazali właścicielom.

E N

A stone house along the attack line to the abbey hill. It was the dressing point for the 3rd Carpathian Rifle Division and also its headquarters. From here, the stretcher-bearers organized a sort of relay-race to carry wounded soldiers to the rear. The medics and doctors were dressing the wounds risking their lives, having no rest and being shelled from all directions. Today's landscape is nothing like that burnt battlefield, filled with corpses and moans of the wounded. The house, which silently witnessed the atrocities of war, went to ruin. After the fighting ceased, the soldiers of the Polish II Corps rebuilt it and returned it to its owners.

33

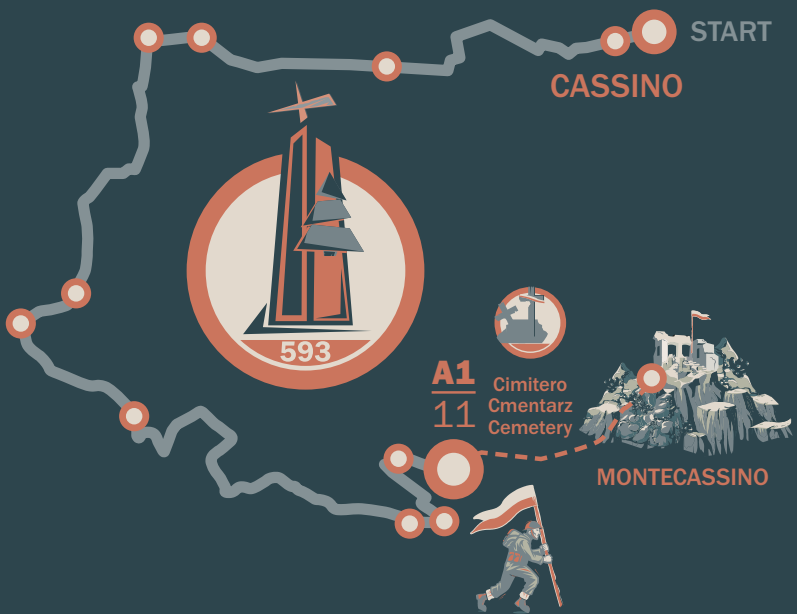

11

Sentiero storico della Battaglia di Cassino del maggio 1944

Szlak historyczny bitwy o Monte Cassino, maj 1944

The Battle of Monte Cassino Historical Trail, May 1944

POLACY
BOHATEROM
MONTE
CASSINO

34

Quota 593

Wzgórze 593

Hill 593

I T

La Quota 593 veniva chiamata con il nome malaugurante il Calvario. Il generale di brigata Bronisław Duch, comandante della 3° Divisione Fucilieri dei Carpazi che conquistò la quota, constatò che qui “fu versata la maggiore quantità di sangue militare”. La quota 593 costituiva una delle più nevralgiche posizioni della difesa tedesca. I suoi versanti erano pieni di bunker presidiati dalle élite dell’esercito tedesco – i paracadutisti. Prima dei soldati polacchi ci si dissanguarono i soldati di altre nazionalità. Infine, il 18 maggio la quota fu conquistata dai polacchi. Dopo una lotta accanita, i soldati del 2° Battaglione Fucilieri dei Carpazi del col. Roman Szymański, alle ore 7.00 conquistarono completamente la quota. Il 18 luglio 1945 sulla cima del Calvario fu aperto il Monumento alla 3° Divisione Fucilieri dei Carpazi.

P L

Wzgórze 593 zwane było złowieszczą Górą Ofiarną. Gen. bryg. Bronisław Duch, dowódca 3 Dywizji Strzelców Karpackich, która zdobywała strome wzgórze, stwierdził, że tutaj „najwięcej krwi żołnierskiej się polało”. Wzgórze 593 stanowiło jedną z kluczowych pozycji w niemieckiej obronie. Jego stoki usiane były bunkrami obsadzonymi przez elitę armii niemieckiej – spadochroniarzy. Przed polskimi żołnierzami wykrwawiali się tutaj żołnierze innych narodów. Wreszcie 18 maja zdobyli je Polacy. W zaciętej walce żołnierze 2 Brygady Strzelców Karpackich płk. Romana Szymańskiego o 7.00 całkowicie opanowali wzgórze. 18 lipca 1945 r. na szczycie Góry Ofiarnej został odsłonięty pomnik 3 Dywizji Strzelców Karpackich.

E N

Hill 593 was ominously called the Sacrificial Mountain. Major General Bronisław Duch, Commander of the 3rd Carpathian Rifle Division conquering the steep hill, claimed that this is a place where “most of the soldiers’ blood was shed.” Hill 593 was one of the key positions in German defense. Its hillsides were covered by bunkers with the elite of the German army – paratroopers. Before Polish soldiers arrived, many troops of other nations bled to death here. Finally, on May 18, the Poles seized Hill 593. In a hard-fought battle, the 2nd Carpathian Rifle Brigade commanded by Colonel Roman Szymański captured the hill at 7:00 a.m. On July 18, 1945, at the top of the Sacrificial Mountain, a statute of the 3rd Carpathian Rifle Division was unveiled.

Monte Cassino ITALY

